ČERVENEC 2015

NÁŠ ČASOPIS PLNÝ ZAJÍMAVOSTÍ

D é č k o

http://www.ireceptar.cz/zahrada/uzitkova-zahrada/pestovani-malin-ostruzin-a-malinoostruzin/

Domov pro seniory Velké Meziříčí,

příspěvková organizace

Zdenky Vorlové 2160

594 01 Velké Meziříčí

www.domovvelkemezirici.cz

OBSAH

Obsah 2

Blahopřání na měsíc červenec 3

Ze života domova 4

Stálá nabídka měsíce 5

Co jsme dělali… 6

Nabídka na červenec 7

Fotogalerie 9

Horoskop 10

Lidové pranostiky a povětrnostní pravidla 11

Významné dny v červenci 12

Kalendář červenec 2015 14

Zahrada v červenci 15

Cestování – Sedm divů Bystřicka 18

Bylinkový receptář – Jitrocel blešníkový 20

Zdravotnické okénko – Granátové jablko 21

Čeští vynálezci – Erich Roučka 25

Tradice posvícení a hodů má hluboké kořeny 28

Úžasní i záhadní (II. část) 31

Trénink paměti 34

BLAHOPŘÁNÍ

NA MĚSÍC ČERVENEC

Pan Bohumil URBÁNEK

Paní Drahomíra MLÍČKOVÁ

Paní Alena MACHÁČKOVÁ

Paní Marie KOSTELENCOVÁ

Pan František JINDRA

Pan Josef JANÁK

Paní Emilie CHILÍKOVÁ

Pan Přemysl FUČÍK, Ing.

Paní Jiřina DRLÍČKOVÁ

Paní Miluše BLAŽÍČKOVÁ

Všem oslavencům přejeme k jejich narozeninám hodně štěstí, zdraví a spokojenosti do dalších let.

Obyvatelé a zaměstnanci domova

ZE ŽIVOTA DOMOVA

V měsíci červnu jsme přivítali v našem domově nové obyvatele:

Paní Věru BALÁKOVOU z Březejce

Pana Miroslava CRKALA z Uhřínova

Paní Františku JAŠOVOU z Blízkova

V měsíci červnu odešli z našich řad:

Paní Alžběta TUNKROVÁ *18.06.2015*

STÁLÁ NABÍDKA MĚSÍCE

- **BUFET**

Bufet bude v měsíci červenci otevřený vždy **v pondělí** (příjem objednávek zboží) **a ve středu** (prodej objednaného zboží) v čase **od 13 do 14 hodin.** O dalších změnách v otevírací době budete informováni prostřednictvím domácího rozhlasu či informační cedule v bufetu.

- **PŮJČOVÁNÍ KNIH**

Donáška knih na pokoje bude probíhat **ve středu**. Výpůjčku knih zabezpečuje pracovnice recepce.

- **NÁKUPY**

Nákup potravin je zajišťován přes bufet. Potřebu nákupu obyvatel zjišťují klíčoví pracovníci a předají informaci sociální pracovnici.

- **PRAVIDELNÉ AKTIVITY**

Pondělí	od 13:00	canisterapie s paní Dyntarovou
Úterý	od 13:30	canisterapie s panem Trojanem
	od 14:30	canisterapie s paní Kamenskou
Středa, čtvrtek	od 9:30	kroužek vaření, keramika
Pátek	od 13:30	bohoslužba v kapli domova

CO JSME DĚLALI…

- 5. června proběhla vernisáž výstavy fotografického kroužku Domu dětí a mládeže s prezentací Galerie stoletých. Vernisáž provázela velkomeziříčská kapela MySami. Prodejní výstava nabídla např. fotografie žáků s tématikou přírody, hudebních nástrojů a zákoutí Velkého Meziříčí.
- V sobotu 6. června se několik našich obyvatel zúčastnilo Dne dětí, který pořádaly České dráhy s Krajem vysočina. Pestrý odpolední program nabídl ukázku srážky vlaku s člověkem, porovnání brzdné dráhy vlaku na suché a mokré železnici, ukázku zásahu integrovaného záchranného systému při srážce osobního automobilu s vlakem. Program navštívila řada návštěvníků z řad veřejnosti.
- 10. června proběhlo tvořivé dopoledne s Chaloupkami, nesoucí název „Chutě a vůně červnového týdne“. Společně jsme poseděli na univerzitě třetího věku, kde jsme si povídali o červnové přírodě. Přivoněli jsme k lučnímu kvítí, čerstvému senu a nechyběla ani ochutnávka medu přímo z pláství a domácí bezové limonády. Druhá část aktivity se konala v prostorách parku, kde jsme umístili některé jmenovky ke kvetoucí a plodící vegetaci.
- 11. června se naposledy v tomto školním roce sešli posluchači univerzity třetího věku. Poslední přednášky se zúčastnila také

zástupkyně z Vysoké školy polytechnické Jihlava, paní Venkrbcová, která studenty pozvala ke studiu i v následujícím školním roce. Od září bude pokračovat kurz Turistické zajímavosti České republiky, který zakončíme v lednu příštího roku. Noví zájemci o vzdělávání se mohou přihlásit až do konce července. Informace poskytne pracovnice recepce domova.

- 18. června se konalo opékání špekáčků s obyvateli Pomněnky. Dopoledne za námi přišla i děvčata z výchovného ústavu, která nám pomáhala s přípravami občerstvení a doprovodem obyvatel na venkovní terasy.
- 30. června jsme se odpoledne sešli k poslechu hudby v atrium. Doprovod nám dělala naše dobrovolnice. Kdo si zrovna nenotoval, ochutnával domácí linecké cukroví s marmeládou, kterou i s cukrovím připravily šikovné obyvatelky.

NABÍDKA NA ČERVENEC

- **3. července** náš domov **navštíví kolegové z Domova Ždírec**, který poskytuje sociální služby seniorům – domov pro seniory (46 lůžek) a domov se zvláštním režimem (70 lůžek). Historie domova spadá již do roku 1916, kdy zde byli opatrováni sirotkové. Nyní je budova nově rekonstruovaná a od ledna letošního roku domov poskytuje také službu Alzheimer poradny Vysočina.

- **8. července** si přijďte poslechnout **povídání o vývoji hudebních nástrojů od pravěku po současnost** v podání Mgr. Pavla Macků, Ph.D. K vidění bude bezpočet hudebních nástrojů, mnohdy velmi exotických.
- **16. července** jste zváni na dopolední **program s velkomeziříčskými hasiči**, kteří nám povypráví o historii a současnosti svého sboru. K vidění budou také hasičské vozy a záchranářská technika. Program zahájíme v 9:30 besedou na univerzitě třetího věku a od 10:00 bude možné prohlédnout si přistavené služební vozy a techniku na komunikaci pod domovem (u Happy squashe).
- **21. července** je připravena pro obyvatele domova a jejich blízké **zahradní slavnost.** Slavnost proběhne v parku vedle domova. Od 14 hodin nám k tanci a poslechu zahraje Šafářanka z Křižanova, letní občerstvení zajištěno.

Bližší informace (popřípadě změny v programu) budou sděleny prostřednictvím domácího rozhlasu či nástěnek domova.

FOTOGALERIE

Den dětí

Opékání špekáčků

Program Chaloupky

Ukončení univerzity třetího věku

Ukončení školního roku ve vých. ústavu

HOROSKOP

RAK (CANCER) 21. 6. – 22. 7.

Velké úspěchy, které mohou radikálně změnit váš život i navzdory tomu, že v řadě situací se můžete cítit jako v palebné linii. Budete mít dostatek trpělivosti a sílu, abyste obstáli bez úhony. Vedle úspěchu a hojnosti vás čeká hlavní úkol roku – pochopit své srdce. Patříte mezi nejcitlivější znamení zvěrokruhu, přičemž potřebujete neustále nacházet vnější jistotu a neustále si ji kolem sebe tvořit.

Především raci 3. dekády (13. až 22. 7.) půjdou vytrvale za tím, co je jejich srdci milé a jejich klepítka to pak jen tak nepustí! Do července máte tendenci setkávat se s mnoha novými zajímavými lidmi ze všech oblastí života. Dojde k nárůstu společenských akcí, přičemž hlavním tématem se stane volný čas, osobní potěšení, ale také děti a tvořivost.

Máte úžasnou představivost s bezbřehou fantazií, může se úplně změnit váš pohled na svět, jen pozor, abyste se nepustili do přehnaných idealizací. Pomůže vám intuice, která se u vás v tomto roce závratně prohlubuje a působí jako barometr, poslouchaje její vnitřní hlas.

Pozor na lásku na první pohled! Může být nedostupná nebo váš objekt zalíbení může stále ještě myslet na srdcovou záležitost

z minulosti. Největší teplo do romantických vztahů přichází od konce července do září. Milujete hru namlouvání a odolat vašemu zdvořilému kouzlu spojenému s třpytivým měsíčním humorem je pro opačné pohlaví téměř nemožné.

LIDOVÉ PRANOSTIKY A POVĚTRNOSTNÍ PRAVIDLA

Tento měsíc je začátkem doby sklizně. Češeme třešně, višně, angrešt, rybíz a maliny. Zavařujeme, děláme marmelády, víno atd. Ničíme housenky, škvory, mravence, mšice a slimáky. V měsíci červenci zahrádkář pozoruje, co se mu v zahrádce líbí a co se mu nelíbí, aby to v příštím roce napravil.

Červencové pranostiky

Když dne ubývám, horka přibývá.

Co červenec neuvaří - srpen nedopeče.

V červenci do košile rozdělej se a v prosinci po uši oděj se!

Když červenec pěkně hřeje, o Vánocích se zima zaskvěje.

Červenec - úrody blíženec.

Když prší na svatého Prokopa, promokne každá kopa.

Na Markétu-li prší, ořechy se stromu srší.

O svatém Kamilu slunce má největší sílu.

Na svatého Filipa ječmínek se oklípá.

Kolik mračen na Jakuba, tolik v zimě sněhu.

Svatá Anna - chladna z rána.

* *Zemědělský kalendář: kalendář pro zemědělství a venkov na rok 2015*. Brno: Vydavatelství ZK, 2014, s. 108. ISBN 978-80-904388-5-9.

*Dostupné z: http://www.pranostika.cz/cervenec.html

VÝZNAMNÉ DNY V ČERVENCI

1. července – **Světový den architektury**
5. července – **Cyril a Metoděj**
6. července – **Mistr Jan Hus**
7. července – **Den čokolády**
11. července – **Světový den populace**

V červenci uplyne/uplynou

658 let od položení základního kamene Karlova mostu v Praze (9. 7. 1357),

168 let od úmrtí Matěje Kopeckého, českého loutkového divadelníka (3. 7. 1847),

161 let od narození Leoše Janáčka, českého hudebního skladatele (3. 7. 1854),

112 let od chvíle, kdy odstartoval první ročník cyklistického závodu Tour de France (1. 7. 1903),

95 let od uskutečnění prvního transatlantického oboustranného rozhlasového přenosu (25. 7. 1920),

90 let od vyhlášení 6. července státním svátkem ČSR. Vyhlášení státního svátku vedlo ke konfliktu s Vatikánem, se kterým byly odjezdem papežského nuncia fakticky přerušeny diplomatické styky (6. 7. 1925),

83 let od úmrtí Tomáše Bati, českého podnikatele, zakladatele obuvnické firmy Baťa (12. 7. 1932),

9 let od platnosti zákona o registrovaném partnerství umožňující oficiální svazek dvou lidí stejného pohlaví v ČR (1. 7. 2006).

*Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie:Vybran%C3%A1_v%C3%BDro%C4%8D%C3%AD_dne/%C4%8Dervenec

KALENDÁŘ ČERVENEC 2015

**Zemědělský kalendář: kalendář pro zemědělství a venkov na rok 2015.* Brno: Vydavatelství ZK, 2014, s. 109. ISBN 978-80-904388-5-9.

ZAHRADA V ČERVENCI

Zahrady jsou na vrcholu své letní krásy a plní se úrodou. Nyní je čas jen pro drobnější zahradnické práce.

Péče o květiny

Květiny v nádobách potřebují přihnojování nezbytně, neboť mají omezený přísun živin. Všechny okrasné rostliny v červenci uvítají zavlažování a přihnojování. Okrasné květiny na zahradě porostou i bez přihnojování, to ale dokáže s jejich krásou a vitalitou divy.

Okrasné květiny může ničit brouk nosatec či chřestovníček liliový. Nebezpečné jsou pro ně i mšice a další savý hmyz – samotný je většinou tolik neoslabí, ale přenáší virová onemocnění. Proti nosatcům pomáhají i biologické prostředky – přirození nepřátelé, proti mšicím přípravky na bázi řepkového oleje a lecitinu, které jim zalepí dýchací otvory. Hýčkejte si také slunéčka, která jich spořádají neuvěřitelné množství! Naopak mravenci, pokud na rostlinách pobíhají také, mšice brání, protože je mají na chov – dojení sladké medovice.

Péče o jahodníky

Jahodníky, které chcete ponechat na záhoně ještě příštím rokem, potřebují po odplození péči. Odstřihněte přebytečné výhony (vyjma

remontantních odrůd, které na nich budou ještě plodit). Jahodník dobře zalijte a mírně přihnojte. Pokud jsou listy napadené skvrnitostí, je vhodné je odstranit a ponechat pouze srdíčka sazenic.

Po třech letech jahodník obvykle ztrácí sílu a je vhodné záhony obnovit. V červenci je nejvhodnější doba z výsadbě nových sazenic jahodníku**,** protože do zimy stihnou zesílit a neohrozí je mrazy, v příštím roce již budou plodit. Jahody se hojně vegetativně rozmnožují zakořeňujícími plazivými výhony – „šlahouny“.

Sázení si usnadníte, pokud pod nově rostoucí sazenice, které ještě nezakořenily, vložíte širší kelímek se substrátem a zatížíte kamenem či uchytíte očkem. Na začátku července takto připravené sazenice budou na konci měsíce připravené k přesazení – stačí je pouze odstřihnout od matečné rostliny.

Péče o meruňky a jabloně

Ovocné stromy, které mají bohatou násadu zatím nezralých plodů, je třeba za suchého počasí důkladně zalít. Spíše než častá a povrchní zálivka pomůže jednou za týden okolí stromu vydatně prolít odstátou, nejlépe dešťovou vodou. Půdu pod nimi je také vhodné mulčovat, například posečenou trávou, které je v červenci všude dostatek. Před nastýláním ji však mělce, opatrně prokypřete. Jablka, švestky a slívy je třeba chránit proti obalečům**,** zvláště za teplého počasí. Pomáhají světelné i feromonové lapače či žluté lepové desky.

Péče o ovocné stromy

Takzvané vlky je nejlepší odstraňovat již nyní, dokud jsou měkké a poddajné. Po sklizni třešní a višní je vhodná doba k prořezání korun těchto stromů. Také můžete prořezat příliš bujně rostoucí jabloně i hrušně, pokud již ukončily růst krátkých letorostů.

Péče o rajčata a okurky

Rajčata potřebují závlahu, ale pozor, zalévejte je pouze ke kořenům!

U tyčkovitých rajčat je třeba stále důsledně vylamovat zálistky**,** které rostliny pouze vysilují, i když již první rajčata dozrávají. U keříčkovitých na postranních výhonech naopak narůstá úroda, proto se nezaštipují. I rajčatům prospívá nastýlání půdy nad kořeny.

Okurkám kropení na list naopak prospívá, neboť je prevencí proti svilušce i padlí**,** kterými často trpí. Okurkám prospívá také pěstování na síti.

Jakou zeleninu zasít v červenci

I na vrcholu léta ještě stále můžete založit novou zeleninovou sklizeň. Vysévá se pekingské a čínské zelí**,** fenykl, špenát či endivie i letní saláty**.** Poskytne ještě podzimní a poté časnou jarní sklizeň – právě listová zelenina patří k těm, které je ideální konzumovat denně.

*BUCHAROVÁ, J. *Zahrada v červenci* (zkráceno). Dostupné z: http://www.ireceptar.cz/zahrada/okrasna-zahrada/zahrada-v-cervenci/

*Zdroj fotografie: http://www.svet-bydleni.cz/zahrada-a-kvetiny/pestovani-rajcat-je-hracka.aspx

CESTOVÁNÍ

SEDM DIVŮ BYSTŘICKA

Hrad Dalečín

Zřícenina hradu stojí na levém břehu Svratky přímo v obci Dalečín, na poměrně nevýrazné zvýšenině jejího břehu, u silnice směrem na Vír. Dalečínský hrad byl založen zřejmě v polovině 14. století. Na břehu řeky nalezneme celý pás hradů - Štarkov, Pyšolec, Aueršperk, Zubštejn a Pernštejn. Umístění dalečínského hradu v tomto řetězci ukazuje na jeho značný strategický význam. Řeka hrad svým meandrem chránila ze tří stran. Jistou ochranu skýtal i náhon ke mlýnu.

Datum založení hradu není znám, první písemná zmínka o něm je z roku 1358, kdy hrad přešel do rukou pánů z Pernštejna. Podle stavebních prvků se předpokládá jeho vznik kolem roku 1340 – takzvaná lucemburská gotika. Další léta existence hradu pod vládou mocného rodu Pernštejnů byla zřejmě pokojná, neboť písemných zpráv z tohoto období je poskrovnu. Začátkem 16. století ale nastal obrat a hrad se stal pravděpodobně sídlem loupeživých rytířů, čemuž nasvědčuje fakt, že byl roku 1519 vyvrácen vojskem vedeným

moravským zemským hejtmanem Artlebem Vranovským z Boskovic. Od té doby je hrad uváděn jako pustý.

Přesná původní podoba dalečínského hradu není známa. Jisté ale je, že šlo o nepravidelnou válcovou stavbu s vnějším průměrem 30 m, k níž z jihozápadu přiléhala hranolová věž. Hrad měl tři patra, jak o tom svědčí tři řady oken a také otvory po trámech v místech, kde bývaly stropy.

Je téměř s podivem, že z hradu zůstalo zachováno tolik z nadzemního zdiva. A to především úsek západní plášťové zdi, dokonce v plné výšce. Na zmiňovaném úseku zachované plášťové zdi jsou vidět tři patra, s mnoha otvory po oknech a dvě řady kapes po trámech. Nad posledním patrem jsou dokonce zbytky cimbuří. Zachovaly se také základy vstupního objektu i pozdějšího ohrazení, včetně zbytků dvou bašt. Většina podobných míst, které stojí v blízkosti novodobé zástavby, se totiž stanou zdrojem levného stavebního materiálu a bývají do základu rozebrány a druhotně využity. Celý areál hradu, i s plochou pod ním, na jihu a západě ohrazuje po stranách zídka, snad z 15. století, se zbytky dvou okrouhlých bašt. Zídka se na západě jeví jako původní, ale ta jižní je znatelně místy zcela nová a nad silnicí je otázka, nakolik využila původní základy. Ze dvou bašt v zídce se lépe zachovala ta jižní, a to celá její polovina, zbytek se již rozpadá. Z té severní je znát jen náznak, pokračování je ukryto v suti, pokud vůbec existuje.

Stavba hradu byla nejvíce poškozena tím, že z jejího kamene byl vystavěn zámeček v sousedství, hospodářské budovy zámeckého dvora a mnoho domů ve vsi. Celé přízemí a sklepy hradu jsou zasypány a bylo by nesporně zajímavé, kdyby zde byl proveden archeologický průzkum. Přispěl by ke zjištění mnoha cenných informací o minulosti hradu i celé oblasti.

*Dostupné z: http://www.dalecin.cz/index.php?clanek=13

*ŘEZÁČ, R. *Dalečín*. Dostupné z: http://www.hrady.cz/wnd_show_text.php?tid=8312

*Zdroj fotografie: dostupné z: http://www.hrady.cz/wnd_show_pic.php?picnum=54471

BYLINKOVÝ RECEPTÁŘ

JITROCEL BLEŠNÍKOVÝ (PLANTAGO AFRA L., PSYLLIUM AFRA L.)

Jitrocel blešníkový je znám také pod názvy jitrocel blešník, chmelík blešníkový, psyllium indické či jitrocel indický. V botanické klasifikaci je zařazen do čeledi jitrocelovité (Plantaginaceae).

Popis a stanoviště

Jitrocel blešníkový je jednoletou rostlinou, která dorůstá výšky od 10 do 40 cm. Přímá lodyha je žláznatě ochlupená (zejména v horní části), nese čárkovité až úzce kopinaté listy. Květy jsou uspořádány do vejčitých až kulovitých klasů, které dorůstají délky přes centimetr. Kališní lístky jsou eliptického tvaru, korunní lístky naopak vejčité,

špičaté. Tyčinky jsou nápadné délky. Květy se objevují od května do července, jsou bílé, smetanové barvy. Plodem jitrocele je tobolka.

Bylina se vyskytuje zejména ve Středozemí, v oblasti východní Afriky, na Arabském poloostrově, ve střední Asii. V našich polohách byl jitrocel blešníkový v minulosti nalezen u Děčína. Mezi oblíbená stanoviště uvedené byliny patří slunná místa, např. kamenité svahy, křovité stráně, pastviny, okraje polí a cest.

Využití

Z rostliny se využívají semena pro vysoký obsah vlákniny. Sklízejí se celá plodenství, v létě před vypadáním semen. Zralá semena se přidávají do pokrmů jako zdroj vlákniny, ale slouží také jako mírné projímadlo při chronické zácpě, průjmech a podráždění střev. Semena jsou součástí průmyslově vyráběných projímadel.

*JINDROVÁ, J. *Bylinky do kuchyně.* Praha: Ottovo nakladatelství, 2011, s. 95. ISBN 978-80-7360-976-4.

*Dostupné z: http://botany.cz/cstest/plantago-afra/

*Zdroj fotografie: dostupné z: http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id226746/?taxonid=40995

ZDRAVOTNICKÉ OKÉNKO

GRANÁTOVÉ JABLKO

Určitě jste již v obchodě viděli granátová jablka. Na první pohled nevypadá toto ovoce příliš vábně, ale pokud vás jeho vzhled

neodradí, budete po ochutnání příjemně překvapeni jeho sladkokyselou chutí.

Legenda říká, že granátovník byl stromem lásky v biblickém ráji. Jeho plody také symbolizovaly plodnost. Granátová jablka se k nám dovážejí hlavně ze Středomoří, kde se pěstují na plantážích. V obchodech se prodávají po celý rok, zejména ale na podzim a v zimě.

Vybírejte zralé plody

Granátové plody mají velikost klasického jablka. Pod tlustou tvrdou slupkou je šest až dvanáct pouzder, v nichž se ve sladkém červeném, bílém či růžovém rosolovitém míšku nacházejí semena. Celkový počet semen v jednom plodu zpravidla přesahuje šest set. Vybírejte největší a rovnoměrně vybarvená jablka, ta nejvíce zralá mají žlutočervenou barvu. Konzumace je snadná. Jablko rozpulte a lžičkou z něj vyberte dužnatá jadérka. Každé z nich obsahuje jedno semínko. Semínka můžete bez obav sníst. Jadérka jsou šťavnatá a chutí i vzhledem připomínají červený rybíz, jen jsou o něco sladší.

Plody můžete také odšťavnit, a to i na obyčejném lisu na citrusové ovoce. Nebo jej poválejte po tvrdé podložce, potom vyřízněte do slupky otvor a vymačkejte šťávu. Ta se používá ve studené i teplé

kuchyni. Přidává se do nápojů, koktejlů, vyrábějí se z ní sirupy a polévají se jí moučníky.

Granátová jablka se celkem dobře skladují a poměrně dlouho, díky silné kožovité slupce. I když slupka ztvrdne, zachová si jablko šťávu. Čím je slupka tenčí, tím je jablko sladší.

Léčivé účinky a prevence

Šťáva pomáhá proti žaludečním těžkostem. Granátová jablka obsahují velké množství antioxidantů, které jsou prevencí proti rakovině. Obsahují vitamíny skupiny B, malé množství vitamínu C, z minerálů hodně draslíku, hořčíku, vápníku a železa. Za zmínku stojí také potassium, což je sorban draselný, potravinářský konzervant, který se v granátovém jablku vyskytuje v přírodní čisté podobě. Konzumací zrníček granátového jablka tělo zásobíte také taniny (rostlinné polyfenoly), které působí antioxidačně a protizánětlivě. Zanedbatelná není ani vláknina, flavonoidy, kyselina jablečná a citronová.

I jedno granátové jablko za týden mlže pomoci regulovat krevní tlak, snížit riziko srdečních chorob, upravit trávení, zlepšit imunitní systém, pročistit krev a předcházet civilizačním nemocem.

Nápoje i pikantní pokrmy

Granátové jablko je pro mnohé záhadou hlavně ve vydlabávání zrníček. Ta se jí celá, to znamená i se semínky. Jablko seshora odřízněte, objeví se tvar nepravidelné hvězdičky. Slupku jablka

nařízněte vždy v místě prázdného (bílého) políčka. Nůž pak zabodnete do bílého středu a mírně pootočíte, granátové jablko se rozloupne na dílky, ze kterých zrníčka už snadno postupně odloupáváte. Slupka a bílé dužnaté blanky se nekonzumují. Pokud si nedáte tu práci s nakrajováním slupky, můžete granátové jablko jednoduše rozkrojit ve středu na dvě poloviny a z nich postupným utrháváním slupky zrníčka vyloupávat.

Plody granátovníku se používají i k přípravě džusů – vymačkáváním šťávy a mixováním s jiným ovocem. Granátový džus bývá součástí nealko i alko nápojů a nejrůznějších koktejlů. Do drinků se často přidává v podobě známé grenadiny, sytě červeného sirupu.

Dále se jablka využívají ve studené kuchyni, kde se přidávají do mnoha ovocných salátů nebo sorbetů. V teplé kuchyni jsou vhodná především k drůbeži, grilovanému masu, rybám a do některých pikantních pokrmů. V Asii se využívají i jako koření, k tomuto účelu se lépe hodí divoce rostoucí rostliny, především z úpatí Himaláje. Z granátových jablek se také připravuje chutná zavařenina. Z listů granátovníku se dělá čaj, a protože květy, slupky nezralých plodů, kořeny a kůra obsahují barvivo, barvily se jím v Orientě koberce a látky. Využití má toto ovoce i v kosmetickém průmyslu.

Kde rostou granátová jablka?

Marhaník (granátovník obecný – Punica granátům) - jedná se o až dva metry vysoký hustě větvený listnatý keř nebo až pět metrů vysoký

strom se zkrouceným kmenem. Je opadavý, květy jsou červené. Může se dožívat až 200 let. Marhaníku vyhovuje subtropické klima kontinentálního typu s dlouhým, horkým létem a poměrně chladnou zimou. Vydrží krátký mráz minus 15 °C. Vyskytuje se ve Středomoří, Indii, Argentině, USA a po celé Asii. Za nejkvalitnější jsou považovány plody z Íránu. Sklizeň probíhá v září až listopadu.

* Ochutnejte granátové jablko (zkráceno). Zemědělský kalendář 2014. Vydavatelství ZK, 2013, s. 206-207. ISBN 978-80-904388-4-2.

*Zdroj fotografie: http://www.obrazky.cz

ČEŠTÍ VYNÁLEZCI

ERICH ROUČKA

Moravským Edisonem“ byl Erich Roučka nazýván nikoli proto, že se se slavným americkým vynálezcem setkal a diskutoval s ním své nápady, ale hlavně pro svou práci, jež se rozprostírala do nebývalé šíře na poli techniky a medicíny.

Erich Roučka se narodil 30. října 1888 ve Velkém Meziříčí. O techniku se zajímal již od dětství a tak již v deseti letech sestrojil svůj první ampérmetr a ve čtrnácti pec na tavení mosazi.

Studoval na německé Státní průmyslové škole v Brně, protože česká průmyslovka ještě v roce 1904 elektrotechniku nevyučovala.

Po absolutoriu se vydal sbírat zkušenosti do praxe. Univerzitní studium nikdy neabsolvoval, ale přesto mu byl nakonec udělen inženýrský titul za jeho dílo. Svou praxi započal v roce 1908 u Kolbena v Praze, později u Siemense v Berlíně. Po návratu zakládá v Blansku za vypůjčené peníze první výrobu měřicích přístrojů v Rakousku-Uhersku.

Sám vyvíjí, konstruuje a vede výrobu. Dodává spolehlivé přístroje značky ER v krátkých dodacích lhůtách a vítězí nad mnohými světovými značkami. Po válce odjíždí na studijní cestu po USA, kde se setkává s Edisonem, jež projeví velké uznání jeho nápadům. Roučka se zajímá především o automatické regulátory parních kotlů.

Po návratu domů se jeho podnik stal prvním dodavatelem multimetrů pro parní elektrárny, automatických regulátorů napájení vodou a další. Se svolením Karla Čapka začal používat pro tuto techniku značku ER ROBOT.

V roce 1929 staví nový závod ve Slatině, který se zaměřuje na výrobu nízkotlakých kotlů. Tyto výrobky záhy dobývají celý svět. Jeho kotelny jsou čisté a neporovnatelné s tím, co bylo do té doby známo. Po roce 1945 se vzdal podnikatelské činnosti a chtěl se věnovat jen bádání. V roce 1947 odmítá lákavou nabídku z amerického Clevelandu na výzkum v oblasti ocelářství, poněvadž jak napsal; „Chci výsledky své práce zachovat své vlasti.“ Po únoru 1948 byla jeho továrna znárodněna. Pracoval v Metře Blansko, poté

ve Výzkumném ústavu energetickém v Brně. Jeho návrhy však neměly šanci býti realizovány, tak nakonec v roce 1959 emigroval do Západního Berlína.

Později pracoval u firmy AEG v Německu. Dávno před svou emigrací napsal, že považuje "za nešťastné, jestliže mnozí naši talentovaní a pracovití lidé musí hledat obživu v cizině" – tomuto smutnému osudu nakonec sám neunikl. Erich Roučka měl kolem 850 uznávaných patentů a to především v oblasti techniky, ale částečně i z oblasti medicíny. V roce 1937 prezentoval svou teorii o vzniku některých druhů nádorů vinou nesprávné výživy a životosprávy. Jako léčebnou metodu doporučoval režim mírné podvýživy a silné alkalizace organismu směsí solí draslíku, sodíku, vápníku a hořčíku. Jeho metoda byla ve své době prověřena lékaři a dočkal se oficiálního uznání své práce v tomto oboru. Erich Roučka také sestrojil funkční model srdce a krevního oběhu, na který mu byl v roce 1950 udělen patent.

Dalším pokusným modelem byl detektor emocí a lží, jímž chtěl v kriminalistice v té době zcela neobvykle ověřovat výpovědi podezřelých. Roučka zemřel v emigraci v německém Ezeldorfu 16. března 1986.

*DRAHOŇOVSKÝ, D. Významný elektrotechnik a technik. Dostupné z: http://vlast.cz/vyznamny-elektrotechnik-a-technik/

*Zdroj fotografií: http://vlast.cz/vyznamny-elektrotechnik-a-technik/

TRADICE POSVÍCENÍ A HODŮ MÁ HLUBOKÉ KOŘENY

Hody patří k tradičním svátkům snad každé moravské vesnice. Hody se na vesnici slaví jako křesťanský svátek i jako den hojnosti, veselí a blahobytu. U bohatě prostřených stolů se setkává rodina a přátelé. Hodová tradice nemá stanovený jednotný termín konání. Ten se liší vesnici od vesnice a nejčastěji připadá na svátek patrona, kterému je zasvěcen místní kostel.

Zatímco na jižní Moravě jsou to hody, ve Slezsku je krmáš nebo karmaš, na Hlučínsku odpust, v Čechách poutě… Ve všech případech se jedná o vzpomínkovou slavnost na posvěcení kostela – posvícení, a tento název se přenesl i na zábavu, která takovou oslavu doprovázela. Po dokončení stavby nemohl být kostel hned využitý pro bohoslužby. Nejprve se musel slavnostním způsobem vyjmout ze světské sféry a posvěcením jej slavnostně vyčlenit pro služby Bohu. Posvícení se původně slavilo na výroční den posvěcení kostela. V průběhu let se tyto zvyky ustálily a někde dokonce splývají pojmy pouť a posvícení.

Známé tak jsou nejen hody Kateřinské, Václavské nebo Martinské, ale samotnou kapitolu tvoří i hody Císařské, které vznikly na popud císaře Josefa II., jenž se pokusil o sjednocení všech termínů. Vzhledem k nejednotnosti oslav posvícení, nařídil roku 1786 po celé zemi slavit posvícení třetí říjnovou neděli po svátku svatého Havla; odtud se odvozuje také často používaný termín Havelské posvícení, nebo také

Císařské posvícení. V některých vsích pak poddaní slavili oboje hody – svoje původní a ještě císařské.

Na hodech nesmí chybět mládež (chasa) oblečená ve slavnostních lidových krojích. Ústředními postavami hodů jsou stárci (vybraní chlapci) a jejich děvčata (stárky). Chasa má za úkol hody zajistit organizačně, vybrat v lese máju, vysoký strom, jenž se po převezení do vsi ozdobí, nazdobit taneční parket a zajistit hudbu a víno.

O nedělním ránu se sejde krojovaná chasa v kostelech na slavnostní mši svatou, po níž stárci v některých regionech obcházejí vesnici a zvou na hody dům od domu. Samotná slavnost začíná nejčastěji odpoledne předáním tzv. práva, to jsou hody s právem. Právo předává starosta obce hlavnímu stárkovi jako symbol pravomoci stárka nad chasou po dobu konání hodů. Někde má právo podobu šavle ozdobené zeleným krušpánkem a látkovými stuhami, například na Slovácku, jinde právo symbolizuje věnec, například na Kyjovsku. Právo se musí pečlivě hlídat, jelikož jeho ukradení by bylo největší pohanou stárka. Hodový průvod se liší vesnice od vesnice. Například ve Velkých Pavlovicích se odpoledne sejdou chlapci v některé z restaurací a za doprovodu kapely jsou k domu první stárky, kde na něj čekají všechna krojovaná děvčata. Před domem zatančí hlavní stárek a stárka tři sóla a hodový průvod se může vydat na obchůzku městem.

Na posvícení nesmí chybět taneční zábavy a krojované průvody, někde i s maskami, ale ani posvícenské koláčky a místní speciality.

Recept na posvícenské koláčky z roku 1900

1 kg mouky, 240 g moučkového cukru, lžičku soli, mandle, vanilkový cukr, muškátový oříšek, 400 ml mléka, 20 g kvasnic, 3 žloutky, 1 vejce, 250 g másla, tvarohová a maková náplň. Do mísy se dá cukr, mouka, sůl, strouhané mandle, vanilkový cukr a muškátový oříšek. Do těsta se přidá kvásek a tři žloutky, následně rozpuštěné máslo. Vše se důkladně promíchá a nechá se pod utěrkou 90 minut kynout. Z vykynutého těsta se nakrájí malé kousky, z nich se v dlaních uválí kuličky a položí na plech a vytlačí se z nich placička. Placičky se potřou máslem, pokladou náplní a pečou se v předehřáté troubě na 200 °C po dobu 15 minut. Ještě horké se pocukrují směsí moučkového a vanilkového cukru.

*Tradice posvícení a hodů má hluboké kořeny. Zemědělský kalendář 2014. Vydavatelství ZK, 2013, s. 110-111. ISBN 978-80-904388-4-2.

*Zdroj fotografie: dostupné z: http://www.labuznik.cz

ÚŽASNÍ I ZÁHADNÍ (II. ČÁST)

Čichající jazyk a šestý smysl

Evoluce hadů probíhala dech beroucím tempem. Dědictví z doby „života v podzemí“ je na nich ale stále jasně patrné. Pod zemí nepotřebovali hadi zrak ani sluch a tyto smysly jim rychle zakrněly. Ani dnešní hadi na zrak a sluch nespoléhají. Orientují se především čichem, který jim však funguje zvláštním způsobem. Hadi mají nozdry a nosní dutinu, ale k čichání je nepotřebují. Had sbírá ze svého okolí „vzorky“ pachů špičkou jazyka a ty pak jazykem strká do zvláštní dvojité vchlípeniny ve stropě ústní dutiny. Každá špička jazyka se zasouvá do jedné větve vchlípeniny a na jejím konci předá pachové látky do tzv. Jacobsonova orgánu. Tam se tyto látky vážou na nervová zakončení a podráždí je. Nervy pak zavedou signál až do hadího mozku. Plaz podle pachu rozeznává druh kořisti, příslušníky vlastního druhu i přirozené nepřátele. Hadi nemají jazyk k ochutnávání potravy. Slouží jim jako vidlička pro podávání pachů do Jacobsonova orgánu.

Hadí čich vyniká citlivostí a Jacobsonův orgán odliší i malé rozdíly v síle pachu zachyceného pravou a levou šipkou špičkou rozeklaného jazyka. Z pachových stop had pozná, kterým směrem se pohybovala kořist. Ve směru pohybu kořisti pach sílí. Had přiloží špičku jazyka ke stopě. Jedna špička zkoumá stopu o kousek vpředu,

druhá se jí dotýká o kousek vzadu. Špičky jazyka od sebe dělí jen několik milimetrů a rozdíl v síle pachu je velmi malý. Had ho ale spolehlivě odhalí a za kořistí jde na jisto.

Někteří hadi, například američtí chřestýši, disponují unikátním „šestým smyslem“. Ve zvířecí říši bychom jen těžko hledali něco podobného. Hadi „šestý smysl“ sídlí v malé jamce mezi okem a nozdrou. Jeho buňky citlivě reagují i na velmi malé změny v intenzitě infračerveného záření. Díky tomu najde chřestýš bezpečně i sysla ukrytého v odlehlém koutě spletité podzemní nory, kam nepronikne jediný sluneční paprsek. „Šestý smysl“ má dva samostatné „teploměry“. Jedním měří had svou vlastní tělní teplotu, jež obvykle odpovídá teplotě okolí. Druhý „teploměr“ reaguje na zdroje tepla v okolí. Z rozdílu měření oběma „teploměry“ had zjistí, kde se nachází jeho oběť. Chřestýš je schopen zaznamenat rozdíl v teplotách pouhých 0,002 °C.

Hadí úprk na místě

Velcí hadi škrtiči, jako jsou krajty, anakondy nebo hroznýši, žerou třikrát až pětkrát do roka. Pak ale spolknou sousto, které je i 1,5 krát těžší než oni sami. To je, jako kdyby člověk na posezení spořádal stodvacetikilový řízek a nesměl se přitom pomoct ani rukama, natož pak příborem. Pokud bychom se stravovali jako hadi škrtiči, museli bychom vystačit s jednou obří porcí masa v břiše celý následující čtvrtrok.

Hadi škrtiči jsou pro takové výkony dokonale uzpůsobeni. V dobách půstu úzkostlivě šetří energií. Dokonce si k tomu na čas přebudují organismus. Ve snaze o maximální úspornost redukuje had orgány běžící „naprázdno“. Aby nemusel udržovat zahálející střevo, odbourá jeho vnitřní výstelku. Podobnou „řídící degenerací“ procházejí i další orgány. Výrazně ochabne třeba srdce. Hadovi to nevadí, protože se nehýbe a krevní oběh nijak zvláště nezatěžuje. Podobně se hadovi v období půstu zmenší i játra a ledviny. Jakmile ale spolknou obří sousto, utlumenou látkovou výměnu blesku rychle nastartují a orgány donutí ke špičkovým výkonům. Velmi rychle se obnovuje například ochablé srdce. Za 48 hodin se jeho hmotnost zvýší o 40 %.

U hada, který spolkl kořist, stoupá intenzita látkové výměny asi na 45 x. S kořistí v útrobách se odplazí do ústraní, kde se stočí do klubíčka. Jediný životní projev, který je na něm patrný, je hluboké dýchání. Had udržuje látkovou výměnu na maximálních obrátkách po dobu dvou týdnů. Po dvou až třech týdnech vyloučí had zbytky nestrávené potravy. Až do dalšího lovu uvede tělo zpět do úsporného klidového režimu.

*PETR, J. Úžasní a záhadní. In *Zemědělský kalendář: kalendář pro zemědělství a venkov na rok 2015.* Brno: Vydavatelství ZK, 2014, s. 58-60. ISBN 978-80-904388-5-9.

*Zdroj fotografie: dostupné z: http://www.naturfoto.cz/chrestysovec-fotografie-1700.html

TRÉNINK PAMĚTI

TŘI HÁDANKY

Hádanka první: Kdo je to? O osobnosti víme, že je to žena, narodila se v roce 1940 v Praze, v 1958 byla vyhlášena Domácí herečkou roku, mezi její životní partnery patřil Miloš Forman, má dceru Terezu, její dcera je herečkou, hrála ve filmu Kdyby tisíc klarinetů.

Hádanka druhá: Patří ti to, ale tvoji přátelé to používají víc než ty. Víš co to je?

Hádanka třetí: Dokážete rozdělit dort třemi rovnými řezy na 8 částí?

(Řešení: Jana Brejchová; tvé jméno; dort rozřízněte dvěma řezy na čtyři části, třetí řez veďte horizontálně - oddělíte tak horní a dolní půlku).

*Dostupné z: http://www.hadanky.biz/osobnost/14-uhadni-osobnost

*Dostupné z: http://www.hadanky.biz/pro-deti/32-pratele

*Dostupné z: http://www.hadanky.biz/matematicke